

LiBeRtE
yayınları

Çaha, Ömer, *Açık Toplum Yazıları*, Ankara: Liberte Yayınları, 2. Baskı, Mart 2019.

Açık Toplum Yazıları

Ömer Çaha

Genişletilmiş 2. Baskı

LiBeRtE

Açık Toplum Yazıları

Ömer Çaha

ISBN: 978-975-6877-85-2

Liberte Yayınları® / 102

© 2019, Liberte Yayınları®

2. Baskı: Mart 2019; 1. Baskı: Nisan 2004

Tüm hakları saklıdır. Tamamı veya herhangi bir parçası, hiçbir şekilde fotokopiyle veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz ve dağıtılamaz. Yayınevimiz bunu yapanlar ve buna teşebbüs edenler hakkında kanunî takibat yaptırma hakkına sahiptir.

Yayın Koordinatörü: **Emre Turku**

İç Tasarım: **Serpil Koçtürk**

Kapak Tasarımı: **Mesut Koçak**

Baskı: **Tarcan Matbaası**

Adres: İvedik Cad. Mercan 2 Plaza, No: 417, Yenimahalle, Ankara

Telefon: (312) 384 34 35-36 | Faks: (312) 384 34 37 | Sertifika No: 25744

LiBeRtE
yayıngrubu

Adres: GMK Bulvarı No: 108/16, 06570 Maltepe, Ankara

Telefon: (312) 230 87 03 | Faks: (312) 230 80 03

E-mail: info@liberte.com.tr | Web: www.liberte.com.tr | Sertifika No: 16438

Liberte Yayınları® Liberte Yayın Grubu'nun tescilli bir markasıdır.

Ömer Çaha

1964 Van Erciş doğumlu olan Prof. Dr. Ömer Çaha, 1989 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü'nden mezun oldu. Ardından Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde yüksek lisansını, 1993 yılında Bilkent Üniversitesi'nde doktorasını tamamlayarak Kırıkkale Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde öğretim üyesi olarak göreve başladı ve 1996 yılında doçentliğini aldı. Ağustos 1999 – 2012 yılları arasında Fatih Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde çalıştı. 2004 yılında profesörlüğe yükseldi. 2012'nin Mart ayında Yıldız Teknik Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'ne geçti. 2017'den itibaren İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkileri Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

2001 yılında Harvard Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak "Din-Devlet" ilişkileri üzerine çalışmalar yapan Çaha, Amerika ve Fransa başta olmak üzere değişik ülkelerde farklı konularda araştırmalar yapmıştır.

Siyaset düşüncesi, demokrasi, sivil toplum, kadın hareketi, Türkiye'nin siyasi yapısı, sosyal hareketler, siyasi parti ve seçim sistemleri, din-devlet ilişkileri gibi alanlarda uzmanlaşmıştır. Dünyada 50'den fazla ülkede farklı konularda konferanslar verdi. Çalışmalarının bir kısmı farklı dillere çevrilerek yayınlanmıştır. Prof. Dr. Ömer Çaha'nın, İki İngilizce olmak üzere 20'yi aşkın kitabı, yüzlerce Türkçe ve İngilizce makalesi yayınlanmıştır. Yayınları arasında iki şiir kitabı bir de romanı bulunmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

Açık Topluma Dair Bir Derkenar	9
Tarih Kaldığı Yerden Devam Edecek!	21
Küreselleşme, İslam Dünyası ve Müslümanlar	41
Ulusal Bağımsızlık Mitinden Karşılıklı Bağımlılığa	67
Avrupa'da İslamofobi Sendromu: Fransa Örneği	89
Modern Dünyada Siyasî Etik	105
Değişen Toplumda Ahlâk	123
Bir İnsan Hakkı Olarak Yoksullukla Mücadele	137
Modern Dünyada Eğitim Sorunu	155
Liberalizm, Sivil Haklar ve Özgürlük	177
Doğu'dan Batı'ya Devlet Anlayışı	187
Spora Yaslanarak Bir Nefes Almak	203
Dünden Bugüne Savaşın Değişen Yapısı ve Göç	219

Açık Topluma Dair Bir Derkenar

AÇIK TOPLUM KAVRAMI, DEMOKRASİYLE BİRLİKTE kullanıla gelen bir kavram. Bu kavrama genel olarak vatandaşın katılımına açık şeffaf yönetimi savunan düşünürler vurgu yapmışlardır. Bu anlamda kavramı popüler hale getiren düşünürlerden biri Karl Popper olmuştur. Popper *Açık Toplum ve Düşmanları* adlı klasik eserinde Plato'dan başlayarak açık topluma karşı fikir geliştiren düşünürleri sert bir dille eleştirir. Genel olarak devletçi, merkeziyetçi, totaliter ve otoriter düşünce sistemlerini açık toplumun karşıtı olarak kabul eder ve bu tür sistemleri savunan düşünürleri felsefi düzeyde yoğun bir eleştiriye tabi tutar. Popper'dan sonra bu kavrama katkıda bulunan çok sayıda liberal düşünür olmuştur. Bu düşünce geleceğinde açık toplumun siyasal ayağını demokrasi oluştururken, ekonomik ayağını serbest piyasa ekonomisi, kültürel ayağını da özgürlükçü ve katılımcı bir kültürel ortam oluşturur.

Açık toplum kavramının vurgusu topluma olmasına rağmen, aslında toplumdan çok devleti hedef alır. Açık toplum, toplumun yaygın katılımına açık olan, toplumsal talepleri göz önünde bulunduran, topluma hesap veren, politikalarını herkesin görebileceği şeffaflıkta formüle eden, hukukun üstünlüğü altında işleyen, serbest piyasa ekonomisine dayanan, temel hak ve hürriyetleri esas alan bir yönetim yapısı ve anlayışını ifade eder. Demokratik bir yönetim biçimi ancak açık bir toplumda mümkün olabilir. Açık olmayan bir toplumda demokratik kurumlar bulunsu bile demokrasinin ruhunu tesis etmeleri mümkün değildir. Açık toplumda sistemin varlık nedeni, bireylerin temel hak ve hürriyetlerini sağlamak ve onları mutlu etmektir. Bu bakımdan tam anlamıyla temel hak ve hürriyetleri ancak açık toplumlarda garanti altına alınabildiği söylenebilir. Yöneticilerin topluma hesap vermeleri, tüm politikaları şeffaflık ilkesine göre yürütmeleri ancak açık toplumda söz konusu olabilir. Bireylerin kendileriyle barışık olmasını sağlayan ahlâkî değerler ancak açık toplumda korunabilir. Hikmet-i hükümet (hikmeti kendinden menkul) anlayışı ancak açık toplumda terk edilebilir. Ekonomik, sosyal ve siyasal sonuçlarını göz önünde bulundurduğumuzda aslında açık toplumun liberal bir topluma denk geldiğini söyleyebiliriz.

Açık toplumun karşısı "kapalı" toplumlardır. Kapalı toplumlar, değişik isimler altında karşımıza çıkabilirler. Kapalı toplumların, farklı kaynaklardan beslendikleri için farklı görüntüleri vardır. Bazı toplumlarda sınıf ideolojisinden, bazı toplumlarda dinî ideolojilerden, bazı toplumlarda milliyetçi ya da ırkçı ideolojilerden beslenerek farklı görüntüler altında karşımıza çıkabilirler. Hatta bazı toplumlarda kapalı kabile ya da kast sistemi şeklinde ortaya çıkabilirler. Bu bakımdan unutulmamalıdır ki,

kapalı toplumların şekilleri, kurumları, hayata geçme biçimleri, pratikleri, politikaları ve görüntüleri farklı farklıdır. Oysa açık toplumlar her yerde aynıdır. Açık toplumların değerleri, simgeleri, hedefleri aşağı yukarı aynıdır. Açık toplumlar en fazla kurumları bakımından birbirlerinden ayrılabilirler. Ancak bu kurumların dayandığı ve beslendiği değerlerin de aynı olduğunu unutmamak gerekir! Açık toplumların hedefi bireyleri devletin tahakküm ve baskısından kurtarmak, haklarını garanti altına almak ve özgürlüklerini sağlamaktır. Devleti ve yöneticileri toplumun denetimine, kontrolüne ve eleştirisine açarak kutsal birer varlık olmaktan çıkarmaktır.

Tolstoy'un *Anna Karenina* romanı çok veciz ve konumuz açısından önemli bir ifadeyle başlar: "Bütün mutlu aileler birbirine benzer; oysa her mutsuz aile kendine özgü bir biçimde mutsuzdur." Toplumları birer aileye benzetecek olursak, her açık toplumun birbirine benzediğini, kapalı toplumlarınsa kendilerine özgü şekillerde kapalı olduklarını ifade edebiliriz. Her kapalı toplumun yönetimini üstelenen yöneticiler ya da bunları meşrulaştıran aydınlar bu kapalılıkları haklı çıkararak gerekçeler ileri sürerler. Bu gerekçe genelde "kendine özgü şartlar" şeklinde olmaktadır. Her kapalı toplum, kendine özgü şartlardan dolayı kapalıdır!.. Despotik rejimler kendilerine özgü şartlardan dolayı despot, otoriter rejimler kendilerine özgü şartlardan dolayı otoriter, totaliter rejimler kendilerine özgü şartlardan dolayı totaliterdirler... Bu gerekçeler genel olarak insanüstü gerekçelerdir. Değişik ideolojiler, zihniyetler, dinî anlayışlara ve kaygılara dayanırlar. Bu tür rejimlerden hiçbirinin gerekçesi "insanı özgür ve mutlu" kılmak değildir!

Kapalı toplumlar kendi varlıklarını meşrulaştırmak için bin bir gerekçe üretirler. Oysa açık toplumların gerekçeleri yoktur.

Açık toplumların gerekçeleri değil, amaçları vardır. Açık toplumlarda sistem, ideolojilere, inançlara değil; insana dayanır. İnsana dayandığı için açık toplumların nihai hedefi insan mutluluğunu sağlamaktır. Açık toplum, mutluluğu sağlayan tüm dinamikleri insanların bizzat kendilerine verir. Devleti ve siyasal otoriteyi mutluluk kaynağı haline getirmez. Aksine onun insanlar üzerindeki hâkimiyetine olabildiğince sınırlama getirerek insanı mutlu etmenin yollarını insanın kendine özgü tercihlerine bırakır. Açık toplum, insana belli başlı mutluluk yolları sunmaz! Aksine her insanın kendine özgü nedenlerle mutlu olabileceğini düşündüğü için insanların yakasından elini çeker. Hasılı kelimeler, açık toplum, devleti toplum üzerinde bir ihsan ve erdem kaynağı haline getirmez. Devletin gölgesine son vererek ihsanı ve erdemi bireylerin kendilerine ait tercihlerine ve yollarına bırakır.

Kapalı toplumlarda yönetimin altında bulunan her şey onun için bir kaynak oluşturur. Ekonomi, din, kültür, nüfus, sanat ve edebiyat, kısaca her şey devletin tabii kaynakları haline gelir. Devlet, toplumun umumi yararı gibi retorik bir söylemle bütün toplumu yine toplum için feda eder. Feda edilen toplum bellidir; ancak kendi varlığını adadığı, armağan ettiği "yüce varlık" hiçbir kapalı toplumda belli değildir! Kapalı toplumlarda toplum devletin elinde bir oyuncak gibidir. Devlet onunla istediği gibi oynar. Toplum, eğitilmesi, dönüştürülmesi, yeniden-yaratılması gereken aşağı bir varlıktır. Oysa devlet, kutsal ve yüce bir varlıktır. Bu bakımdan devlet toplumun hizmetine girmez, onu kendi hizmetine alır. Toplum, devletin şahsında hiçbir zaman somut olmayan "yüce" varlık için kendi yaşamını, emeğini, malını, mülkünü feda eder. Bu varlık bazen devlet, bazen millet, bazen din, bazen vatan olabilmektedir. Kapalı toplumlarda yönetimin, toplumunu motive etmek için kullandığı kavram

fedakârlıktır. Toplum yüce ve aşkın değerlere şartlandırıldığı için her şeyini somut karşılığı olmayan yüce varlıklar için feda eder. Eğitim, din, kültür, kısaca tüm kurumlar toplumu buna koşullandırmak için seferber edilir. Bu fedakârlıktan doğan şeyleri toplayan daima devlet otoritesine hükmeden, devleti elinde avucunda bulunduran kesimler olmaktadır.

Ayn Rand, *Pınar* adlı romanında, "nerede fedakârlıkta bulunan insanlar varsa, orada feda edilen şeyleri kurnazca ele geçiren başka insanlar da vardır" der. Bizlerin emeğimizden, canımızdan, malımızdan feda ettiğimiz şeyler bir havuzda toplanır. Kapalı toplumlarda bu havuz yöneticilerin inisiyatifine terk edilmiştir. Havuzda toplanan kaynaklar nereye gider, bundan kim yararlanır bunu bilme şansımız maalesef yoktur. Bunu kullanma hakkı devlet otoritesini elinde bulunduran yönetici sınıfına aittir. Onların sınırsız iradeleri ve yetkileri vardır. Toplumlarına hesap vermezler. Çünkü kendilerini topluma hesap vermek zorunda hissetmezler. Yaptıklarının hesabını verdikleri tek otorite tanrıları ve vicdanlarıdır! Bu bakımdan bir toplumun kapalı toplum olup olmadığını anlamak çok zor değildir. Adı ne olursa olsun, bir toplumda yöneticiler halka hesap vermiyorsa, hukuk önünde diz çökmüyorsa, o toplum kapalı bir toplumdur!...

Kapalı toplumun yöneticileri ya aslan gibi baskı ve zora başvurarak yönetir; ya da tilki gibi kurnazca. Aslında her ikisinde de durum aynıdır. Mutlak yetki yöneticilerin elindedir ve bu yöneticiler toplumlarını sonuçta istedikleri gibi sevk ve idare ederler. Kapalı toplumlarda devlet toplumun siyasî, iktisadî, kültürel ve dinsel tüm güç kaynaklarını ele geçirmiştir. Güç kaynağı oluşturan alanlar toplumun elinden alındığı için toplum devlet karşısında zayıf ve güdük bir konumdadır. Devletin yüce azameti ve kudreti karşısında titreyen, korkan, sinen daima top-

lum olmaktadır. Bir dev gibi büyüyen devletin tüm imkânları devlet yönetimini üstlenmiş olan yöneticilerin inisiyatifine ve merhametine terkedilmiştir. Hiçbir kapalı toplumda yöneticilerin devletin muazzam gücünü ekonomik, kültürel ve siyasal bir zenginliğe dönüştürdüğü görülmemiştir. Aksine kapalı toplumlar çoğunlukla yoksulluk ve sefaletin eşliğinde bulunmaktadır.

Kapalı toplumlarda büyük bir toplumsal eşitsizlik vardır. Eşitsizliği kapalı toplum insanı kendi eliyle yaratır. Öyle bir sistem oluşmuştur ki, vatandaş ürettiği ekonomik değerle başkasını zengin ederken, kendisi yoksullaşır. Bu sistemin can damarı, devletin ekonomik kaynaklar (mülkiyet ve üretim) üzerindeki mutlak hâkimiyeti ve yüksek orandaki vergilerdir. Kapalı toplum insanı, verdiği yüksek orandaki vergilerle kendi sırtından geçinen asalak zengin sınıfının beslenme kaynağını oluşturur. Devlet, vergiler yoluyla üretilen emeğin önemli bir kısmına el koyarak kendi elinde toplar. Bunu da kendisine yakın olan gruplara dağıtır. Dağıtma yolları bilinen yollardır; ihaleler, ruhsatlar, teşvikler, kotalar, yolsuzluklar vs.

Ahlâkî dejenerasyon, kapalı toplumların en önemli sosyal maliyetidir. Korkaklık, ikiyüzlülük, dalkavukluk, yağcılık, yalakalık, kısaca sahici olmayan kişilikler bu sistemin ürettiği insan tipidir. Birey, devletin yüce azameti karşısında korkak, pasif ve pısrık duruma gelir! Bununla birlikte iyi bir ekonomik durum, statü, makam ve mevki devletin elinde yoğunlaşan lütuf kaynakları olduğu için oraya ulaşmanın yollarını arar. Bu tür toplumlarda bireyler, kendi emeklerine, piyasadaki rekabet güçlerine, kısaca kendilerine güvenmek yerine; devletten başlayıp aşağıya inen otorite zincirinin değişik halkalarına güvenir ve onlara bel bağlarlar. Ürettiği ekonomik değer üzerinden piyasa içinde varlık göstermek yerine, devletin yüce kanatları

altına sığınmaya çalışır. Bu kaynağa ulaşmak için de olmadık yağcılık ve yalalaklıklar yapar, bir sürü insanın önünde diz çökerek kişiliğini tuz buz ederek ayaklar altında süründürür. Hiç olmadığı kimliklere ve kişiliklere bürünerek devlete ulaşan kanallardan birinden yolunu bulmaya çalışır. Kısaca, kapalı toplum, bireylerini öyle bir duruma getirir ki, birey muhtaç olduğu kuvvet ve kudreti kendisinde değil, otoriteyi elinde bulunduran başkasında arar hale gelir. Aslında kişiliğini kaybederek ulaşmak istediği kaynak, devlet eliyle değişik mekanizmalar üzerinden kendisinden devşirilen kaynaklardan başkası değildir. Ürettiği değer, kendisinde kalsa, bütün bunları yapmasına gerek kalmayacaktır!

Unutulmamalıdır ki, siyasal otorite bozucudur. Bir toplumda siyasal otorite ne kadar geniş ve yaygın olursa o toplumun bozulma ve dejenere olma olasılığı o kadar yüksek olur! Bozulmayı her alanda görmek mümkündür. Ekonominin ve sosyal ilişkilerin bozulmasında, ahlâkî değerlerin dejenere olmasında, toplumun terör ve anarşi kaynağı haline gelmesinde rol oynayan en önemli faktör siyasal otoritedir. İnsan, tabiatı gereği hem iyi hem de kötü olmaya meyillidir. Siyasal otorite bir toplumda fazla arttığında insan kötülüğe meyletme eğiliminde olur. Azaldığında ise iyiliğe meyletme olasılığı daha fazladır. Otoritenin artması, özgürlüklerin kısıtlanması, meşru alanın daralması ve insan haklarının askıya alınması anlamına gelir. İnsan, tabiatı gereği özgür bir yaratıktır. Rahat olmak, serbest olmak onun tabiatındandır. Bir insan yavrusunun elini ayağını bağıladığımızda çıldırır duruma gelir. Toplumsal varlık olan insan, düşüncelerini, inançlarını, arzu ve isteklerini sınırlamaya maruz kalmaksızın gerçekleştirmek ister. Bunu kısıtığınız zaman bunları negatif

enerji olarak içine atar; zamanla ya psikolojik bunalıma girer, ya da toplumda bir bomba gibi patlar!..

İnsan, sınırsız bir varlıktır. Değişik arzuları, istekleri, hayalleri ve fantezileri vardır. Sosyal aktivitelerine paralel olarak bu arzu ve fanteziler farklılaşır, gelişir ve zenginleşir. Bunların yaşanma alanıyla siyasal otoritenin hükümler alanı birbirine taban tabana zıttır. Siyasal otorite, alanını genişlettiği zaman, bireylerin özgürlük alanı ters orantılı olarak azalır. Altındakileri zapt-ü rapt altına almak siyasal otoritenin tabiatındandır. Onun beslenme kaynağı korkutma, sınırlama, daraltma, yasaklama, kısıtlamadır. Siyasal otorite, bu değerler üzerinden yücelir. Siyasal otorite, bu yönüyle Thomas Hobbes'un ifade ettiği gibi bir *livyatandan* (korkunç canavar) farksızdır. Üzerimizdeki siyasal otoriteyi genişletmemiz, büyütmemiz, kendimizi canavarın merhametine terk etmemiz anlamına gelir. Canavarla birlikte mutlu olma şansımız ne ise, geniş yetkili siyasal otoritelerle birlikte de o kadardır!..

Siyasal otorite, bir güç merkezidir. Buraya giren insan bu güçle donandığı zaman kendisini bir tanrı gibi hisseder. Andre Michel, "otorite deli gömleği gibidir" der. Onu sırtına geçiren kişi gerçekten delirir duruma gelir. Sınırsız bir otorite ile bütünleşen yöneticinin bir siyasal tanrıya dönüşmemesi için hiçbir neden yoktur! Yöneticilerin iyi niyetli, karakterli, dürüst ve düzgün olmaları fazla bir şey değiştirmez. Hükmetme arzusu ve ihtiras, insanı gıdıklayan tabi güdülerdir. Bu güdüyle donanmış insanı, sınırsız yetkiye sahip siyasal otoritenin içine yerleştirdiğiniz zaman bu insanın delirmemesi için hiçbir neden yoktur! Unutulmamalıdır ki, aşırı otorite, tarihteki diktatörlerin büyük bir kısmını gerçekten delirtmiştir. Yakın tarihimizde bu tür diktatörlerden çok sayıda örnek vermek mümkündür. Dolayısıyla

aşırı siyasal otorite, bir toplumdaki barışı bozduğu gibi, dünya barışının da temeline yerleşmiş bir bombadır. İkinci Dünya Savaşı, aşırı siyasal otoritenin değişik ülkelerde ortaya çıkardığı siyasal tanrıların savaşıydı.

Her şey insan ve güven üzerine bina edilebilir. Ancak siyasal sistem hiçbir zaman insana güven üzerine bina edilemez. Başka bir deyişle, sistemi yöneticilerin merhametine, inisiyatifine terk edemeyiz! İnsanların en kötü özelliklerini göz önünde bulundurarak sistemi dizayn etmeliyiz! Böylece sistem insanlardan, başka bir deyişle, yöneticilerden, onların zaaf ve ihtiyaçlarından kurtulmuş olacaktır. Yöneticiler sadece kurallara göre hareket eden sınırlı sayıda yetkiyle donatılmış kişiler olmalı! Sistemin işleyişini yöneticilerin emir, irade ve buyrukları değil; yasaların soğuk ruhu sağlamalıdır! Bu yasalar da bütün toplumun vicdanını tatmin edecek şekilde açık, yalın olmalı ve şeffaf mekanizmalarca hazırlanmalıdır! Böylece, sistemi yöneticilerin değil, kuralların yönetmesini sağlamalıyız! Kuşkusuz sistem bu şekilde daha ağır ilerleyecektir. Değişimlere karşı manevra kabiliyeti yavaş işleyecektir. Ancak unutulmamalıdır ki, toplumlarda zenginliği hızlı değişimler değil; süreklilik ve istikrar meydana getirir. Modern dünya bu tezin laboratuvarını oluşturmuştur. Hızlı değişim hamlesi gerçekleştiren toplumlar geri kalırken; süreklilik temeli üzerinden istikrar yakalayan toplumlar büyük bir zenginlik meydana getirdiler.

Açık toplumlar barış ve huzurun ortamını oluştururlar. Açık toplumlar her tür yaşam biçimine açık oldukları gibi, müzakerelere ve diyaloga da açık rejimlerdir. Böyle olunca açık toplumlar barış ve diyalog platformu haline gelebilmektedirler. 1815 yılında gerçekleşen Viyana Antlaşması, 1648'deki Westfalya Antlaşması'ndan sonra bugünkü Batı'nın temelini atan ve sı-

nırlarını belirleyen bir antlaşmadır. Bugünkü batılı siyasal değerlerin temeli büyük ölçüde bu antlaşmaya gider. Bu antlaşmadan sonra gerek Avrupa'da, gerekse dünyanın herhangi bir yerinde demokrasiler arasında savaş yaşanmamıştır. Demokratik ülkeler dünya sistemi içinde bir barış bölgesi (*zone of peace*) oluşturmuşlardır. Son iki yüz yıllık savaşların tümü otoriter ve totaliter rejimlerin doğurduğu savaşlardır. Bu rejimler ya birbirleriyle ya da demokratik rejimlerle savaşmışlardır. Açık toplum temeli üzerinden, barış bölgesinin yaygınlaşması, bütün insanlık için barış ve diyalog ümidinin yaygınlaşması anlamına gelir. Başka bir deyişle, yeryüzünde yaşamakta olan insanlık, ancak açık toplumlar sayesinde diktatörlerin çizmeleri altından kurtulabilir ve dünya barışına kavuşabilir.

İnsan, siyasî bir varlık olduğu gibi aynı zamanda ahlâkî bir varlıktır da. Ahlâkî varlığımız, kendimize karşı sorumlu olduğumuz gibi her birimizin "insanlığa" karşı da sorumlu olmasını gerektirir. Kendimiz dışında sorumlu olduğumuz yegâne varlık insanlıktır. Aile ve toplumumuza karşı olan sorumluluklarımız insanlık yüce değerine karşı olan sorumluluğumuz istikametinde anlam kazanır. Bir eser meydana getirirken, bir ürün verirken, bunun bir bizimle ilgili olan boyutu vardır; bir de insanlıkla ilgili boyutu. Ürettiğimiz şeylerin maddi veya manevi karşılığını alırken, bunu aynı zamanda insanlığın ortak birikimine de kazandırmaktayız. Edebiyat, kültür, sanat, teknoloji veya tıp alanında bir teknik geliştirdiğimizde, bir buluş yaptığımızda maddi ve manevi haz alırız. Ancak bunların sağladığı esas değer insanlık içindir. İyi şeyler yaptığımızda aynı zamanda insanlık için de iyi şeyler yapmış oluruz; kötü şeyler yaptığımızda da bunun insanlığa olan bir maliyeti vardır. Bu açıdan bakıldığında kapalı toplumların ve rejimlerin insanlık

için büyük bir tehlike arz ettiğini söyleyebiliriz. Açık toplum, kendisiyle ve çevresiyle uyumlu insanların yetişmesine imkân sağlar. Bu tür bireylerin insanlığa katkı sağlayan eserlere imza atmaları daha fazla mümkündür. O bakımdan insanlığa ancak açık toplumlarla hizmet sunulabilir demek yanlış olmayacaktır. Kapalı toplumlar, kendi insanların olduğu gibi, insanlığın da baş belasıdır! Kendi insanlarını süründürdükleri gibi tüm insanlığa kötülük ederler.

Buluşları ve icatları dahiler yapar. Fizik, kimya, matematik dehaların işidir. Ancak dehaları ortaya çıkaran atmosfer toplumsal ortamın kendisidir. Nasıl ki, çorak topraklarda hiçbir nebatatın yetişme şansı yoksa, aynı şekilde kapalı toplumlar da yaratıcı dâhilerin neşvünema bulma şansı yoktur! Yine kültür, sanat, edebiyat, siyaset ve felsefe toplumların işidir. Bu değerleri toplumun ortak bilinci, gelişmişlik seviyesi ve yaratıcılığı meydana getirir. Kapalı toplumlar bu tür değerlerin üzerine örterler. Bunların ortaya çıkması, gelişmesi, farklılaşması, zenginleşmesi ancak sınırsız özgürlüklere açılan toplumlar da mümkündür! Yasaklarla dolu toplumlar, aslında toplumun ortak bilincini, yaratma kapasitesini ve üretkenliğini köreltir. Bu tür toplumların insanlığa bir katkısı yoktur! İnsanlığın sırtında bir kambur gibidirler. Bu bakımdan bu tür toplumları insanlık yüce değeri adına deyim yerindeyse açmak da insanlık âleminin ortak görevidir. Bizler insanlık âleminin potansiyel birer parçasıyız. O halde bu âlemin dünya çapında bir açılım yaparak bizleri kapalı toplumların zincirlerinden kurtarması gerekir. Bu, insanlığın ahlâki bir vazifesidir. Milenyumun başında insanlığın bu yönde bir arayış içinde olduğu görülmektedir. Entelektüel platformlarda "küresel yönetim" düşüncesini

geliştiren, işleyen önemli çalışmalar ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmaların böyle bir arzunun peşinde olduğu söylenebilir.

Dünyayı barış, kardeşlik ve özgürlük platformu haline getirmemiz, yeryüzünde açık toplumların gelişmesini sağlamakla mümkün olacaktır. *Açık Toplum Yazıları* isimli bu kitapta yer alan çalışmaların ana amacı kendi çapında bu çabaya mütevazı bir katkı sağlamaktır. Kitap, daha önce bir kısmı değişik yerlerde yayınlanan, bir kısmı ise ilk defa bu kitapla birlikte yayınlanacak olan değişik çalışmalardan meydana gelmektedir. Bu çalışmaların ortak teması ve talebi açık toplumun kendisidir. Bir çalışmada talep varsa, o çalışma normatif bir çalışma demektir. Bu kitabın da hiç kuşkusuz normatif bir tarafı vardır. O da, daha özgür, daha açık, daha şeffaf, daha demokratik, daha adil, daha katılımcı bir toplumda yaşama arzusudur. Tüm demokratikleşme çabalarına rağmen, ümitlerin belirsiz bir rayda seyrettiği toplumumuzda bu talebin çok ama çok anlamlı ve önemli olduğunu düşünüyorum...